

БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА: МІСЦЕ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНОЮ УСТАНОВОЮ ТА ПРІОРИТЕТИ ПОСИЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто бюджетно-фінансову безпеку установи як рівень її фінансової захищеності та створення необхідних передумов її стійкого зростання. Запропоновано загальну схему процесу організації бюджетно-фінансової безпеки.

Ключові слова: бюджетно-фінансова безпека, бюджетна установа, суб'єкт господарювання.

Рассмотрена бюджетно-финансовая безопасность учреждения как уровень ее финансовой защищенности и создание необходимых предпосылок ее устойчивого роста. Предложена общая схема процесса организации бюджетно-финансовой безопасности.

Ключевые слова: бюджетно-финансовая безопасность, бюджетная организация, предприятие.

We consider the budget and financial security agencies as the level of financial security and create the necessary preconditions of sustainable growth. The general scheme of the process of budgetary and financial security.

Key words: Budget and financial security, public organizations that entity.

Постановка проблеми. В умовах сучасної економіки, що характеризується швидкими змінами умов і факторів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування бюджетної установи, загрозами її фінансовим інтересам з боку окремих суб'єктів господарювання, високим рівнем фінансових ризиків, важливим завданням щодо забезпечення життєздатності суб'єкта господарювання є гарантування бюджетно-фінансової безпеки установи.

Аналіз останніх наукових досліджень. Трансформаційний перехід економіки України водночас, по-перше, істотно ускладнює умови господарювання і, по-друге, сприяє зростанню конкуренції між суб'єктами господарювання, що може погіршувати їхній фінансовий стан і тим паче – призводити до банкрутства. Тому на порядок денний постає проблема гарантування в сучасних умовах бюджетно-фінансової безпеки бюджетних установ шляхом запровадження відповідного механізму управління. Вивчення проблеми засвідчує, що на цей процес істотно впливає фінансове забезпечення на рівні національної економіки.

В Україні і за кордоном цією проблемою займалися О. І. Барановський, В. В. Бурцев, О. Д. Василик, М. Ю. Дмитрієва, М. М. Єрмошенко, Я. А. Жаліло, Н. П. Капустін, О. Ф. Новикова, Є. А. Олейніков, Г. А. Пастернак-Таранушенко та інші. Вирішенню окремих аспектів фінансового забезпечення на рівні суб'єктів господарювання приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як О. В. Ареф'єва, І. О. Бланк, А. Е. Воронкова, С. М. Ілляшенко, Г. В. Задорожний, Г. В. Козаченко, Л. А. Костирко, В. П. Пономаєв, О. О. Терещенко, В. В. Шликов та інші.

Метою статті є визначення і обґрунтування основних складових бюджетно-фінансової безпеки та з'ясування основних критеріїв безпечного фінансового стану установи.

Виклад основного матеріалу. Поняття «бюджетно-фінансова безпека» як самостійний об'єкт управління відносно нове. Його комплексно і досить детально розглядають сучасні дослідники на макрорівні в системі більш загальних категорій – «національній безпеці» або «економічній безпеці країни». На рівні суб'єктів господарювання комплексне дослідження суті поняття «бюджетно-фінансова безпека» як самостійного об'єкта управління в сучасній літературі вивчено ще не достатньо та ідентифікується здебільшого звичайно лише як один з елементів економічної безпеки.

Так С. Ф. Покропивний вважає, що серед функціональних складових (фінансова, інтелектуальна й кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, бюджетна) економічної безпеки саме фінансова складова вважається провідною й вирішальною, оскільки за сучасних умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи [1]. Л. Г. Мельник визначає бюджетно-фінансову безпеку як внутрішньовиробничу складову економічної безпеки. У фінансовому менеджменті за достатньо глибоких досліджень окремих елементів економічної безпеки фінансова безпека установи, що пов'язана із забезпеченням його фінансової стійкості, нейтралізацією фінансових ризиків, у самостійний об'єкт управління також не виділена [2]. На сьогоднішній день необхідним є комплексний підхід до уточнення методології бюджетно-фінансової безпеки уста-

нови, що забезпечує захист її фінансових інтересів у процесі розвитку, обумовлює її виокремлення в загальній системі управління установою. Тому виникає необхідність докладного розгляду змісту поняття «бюджетно-фінансова безпека установи», виявлення найбільш характерних її особливостей.

Поняття «бюджетно-фінансова безпека установи» є синтезованим, інтегруючим у собі важливі характеристики категорій «економічна безпека» та «фінанси установи», які досить детально розглядаються в сучасній літературі, що дає змогу використовувати їх теоретичну основу і методологічний апарат під час дослідження важливих змістовних характеристик поняття «бюджетно-фінансова безпека установи» як об'єкта управління.

Так, І. А. Бланк виділяє такі істотні характеристики поняття «бюджетно-фінансова безпека установи»: 1) як основа елемента системи її економічної безпеки; 2) як базове значення рівня і структури фінансового потенціалу установи в забезпеченні цілей її економічного розвитку. Ця роль визначається тим, що фінансова діяльність дає змогу реалізувати економічну стратегію установи; операції, пов'язані з фінансовою діяльністю установи, мають стабільний характер, тобто здійснюються постійно; фінансова діяльність відіграє велику роль в забезпеченні стабілізації економічного розвитку бюджетної установи загалом.

Крім цього, на нашу думку, бюджетно-фінансова безпека є системою кількісних і якісних параметрів фінансового стану установи, що в комплексі відображає рівень її фінансової захищеності. У цій характеристиці поняття «бюджетно-фінансової безпеки установи» можна виділити такі складові: бюджетно-фінансова безпека установи виражає визначений аспект її фінансового стану, що відображає той чи інший рівень її фінансової захищеності; фінансовий стан установи, що характеризує її бюджетно-фінансову безпеку, відображається визначеною сукупністю параметрів; параметри системи бюджетно-фінансової безпеки установи потребують чіткої якісної і кількісної детермінації.

Як відомо, об'єктом фінансового забезпечення є сформована система пріоритетних збалансованих фінансових інтересів установи, що потребують захисту в процесі її фінансової діяльності. Обґрунтовуючи цю характеристику поняття бюджетно-фінансової безпеки установи, варто приділити особливу увагу на такі основні моменти: в системі бюджетно-фінансової безпеки установи розглядаються тільки пріоритетні фінансові інтереси, що відіграють найважливішу роль в забезпеченні її розвитку; система

пріоритетних фінансових інтересів повинна охоплювати не тільки поточні, але й довготермінові їх види; пріоритетні фінансові інтереси установи в системі її фінансової безпеки повинні бути збалансовані з інтересами інших суб'єктів її фінансових відносин. Основою формування бюджетно-фінансової безпеки установи є ідентифікована система реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру її фінансовим інтересам.

Розглядаючи цю характеристику, потрібно акцентувати увагу на таких основних положеннях: у системі бюджетно-фінансової безпеки установи ідентифікуються не тільки реальні, а й потенційні загрози; поняття бюджетно-фінансової безпеки охоплює захист її пріоритетних інтересів від загроз не тільки зовнішнього, а й внутрішнього характеру; загрози фінансовим інтересам установи генеруються дією не всієї сукупності факторів, що впливають на здійснення її фінансової діяльності, а лише окремих, які деструктивно впливають і потребують ідентифікації; серед усіх ідентифікованих загроз особливу увагу в системі фінансового забезпечення установи акцентує на найбільш небезпечних випадках.

Система бюджетно-фінансової безпеки установи припускає диференційований рівень кількісних і якісних параметрів захищеності фінансових інтересів, адекватних її фінансовій філософії. Отже, бюджетно-фінансова безпека установи є системою, що забезпечує стабільність важливих фінансових пропорцій її розвитку, які формують захищеність її фінансових інтересів.

Водночас, розглядаючи бюджетно-фінансову безпеку установи як стабільну систему, треба приділити увагу на такі основні моменти: стабільність системи бюджетно-фінансової безпеки установи розглядається як її динамічна характеристика; стабільність системи бюджетно-фінансової безпеки установи не має абсолютного характеру; на окремих етапах свого розвитку система бюджетно-фінансової безпеки установи може змінюватися, виходячи на новий рівень параметрів своєї стабільності. Важливою цільовою спрямованістю системи бюджетно-фінансової безпеки установи є створення необхідних фінансових передумов стійкого зростання установи в поточному і перспективному періодах.

Таким чином, бюджетно-фінансова безпека є універсальною категорією, що характеризує захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Бюджетно-фінансова безпека установи відображає за-

хищеність її діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на її діяльності. Зміст цього поняття містить у собі систему засобів, які забезпечують конкурентоспроможність і фінансову стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників.

Вартий уваги і ресурсно-функціональний підхід, у рамках якого бюджетно-фінансову безпеку установи розглядають як такий стан бюджетних фінансових ресурсів і можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам). Дещо по-іншому можна сформулювати визначення бюджетно-фінансової безпеки установи, якщо скористатись підходом, що зреалізований під час обґрунтування суті національної безпеки у ст. 8 ЗУ «Про основи національної безпеки України», як захищеність життєво важливих інтересів підприємства, забезпечення його сталого розвитку, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз економічним інтересам [5].

Дослідження бюджетно-фінансової безпеки суб'єктів господарювання на сьогодні є доволі проблемним. Наукових розробок у цій галузі і знань практично немає. Значно більше уваги приділяється вивченню економічної безпеки установи загалом. Необхідність постійного дотримання бюджетно-фінансової безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень бюджетно-фінансової безпеки установи залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і буде спроможним уникнути можливі загрози і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Тому важливо зауважити, що джерелами негативних впливів на бюджетно-фінансову безпеку установи можуть бути

- 1) свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій);
- 2) збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури, наукові відкриття та технологічні розробки, тощо).

Залежно від суб'єктної обумовленості негативні впливи на бюджетно-фінансову безпеку можуть мати об'єктивний і суб'єктивний характер. Об'єктивними вважаються такі негативні

впливи, які виникають не з волі конкретної установи чи його працівників. Суб'єктивні впливи спостерігаються внаслідок неефективної роботи установи загалом або окремих його працівників.

Таким чином, головна мета бюджетно-фінансової безпеки установи полягає в тому, щоб гарантувати її стабільне та максимально ефективне функціонування тепер і достатній потенціал розвитку в майбутньому. Тому до основних функціональних цілей бюджетно-фінансової безпеки віднесемо: забезпечення високої фінансової ефективності роботи; підтримку фінансової стійкості та незалежності бюджетної установи. Головна та функціональні цілі зумовлюють формування необхідних структурованих елементів і загальної схеми організації бюджетно-фінансової безпеки. Загальна схема процесу організації бюджетно-фінансової безпеки охоплює такі дії (заходи), що здійснюються послідовно або одночасно: 1) формування необхідних бюджетних ресурсів; 2) загальностратегічне прогнозування та планування бюджетно-фінансової безпеки; 3) стратегічне планування фінансово-господарської діяльності установи; 4) загально-тактичне планування бюджетно-фінансової безпеки; 5) тактичне планування фінансово-господарської діяльності установи; 6) оперативне управління фінансово-господарською діяльністю установи; 7) здійснення функціонального аналізу рівня бюджетно-фінансової безпеки; 8) загальне оцінювання досягнутого рівня бюджетно-фінансової безпеки.

Висновки. За результатами узагальнення теоретичних основ суті поняття «бюджетно-фінансова безпека установи», виявивши найбільш характерні її особливості, доцільно стверджувати, що це результат облікової політики установи зі забезпечення належного рівня бюджетно-фінансової безпеки, який відображається кількісним та якісним детермінованим характеристикам фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність пріоритетних фінансових інтересів установи від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якої визначаються на основі фінансової філософії і створюють необхідні передумови бюджетно-фінансової підтримки стійкого зростання в поточному і перспективному періодах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка підприємства / за ред. С. Ф. Покропівного. – [вид. 2-е, перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – 528 с.
2. Економіка підприємства / за ред. Л. Г. Мельника. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 648 с.

3. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Вид-во «Ельга» ; «Ника-Центр», 2009. – 784 с.
4. Лысенко Ю. Г. Корпоративное управление крупным промышленным комплексом / Ю. Г. Лысенко, В. Н. Андриенко, Т. Ю. Беликова. – Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2010. – 327 с.
5. Закон України «Про основи національної безпеки України» – 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zeda.zakon.ua>.